

Det finns inga invandrare

| av Tom Silvennoinen

För att överbrygga moralkonflikter mellan olika samhällsgrupper måste vi finna de ”grundläggande värderingar” som delas av alla. Först då är en verklig dialog möjlig, menar sociologen Amitai Etzioni, som utgår från amerikanska exempel. I Sverige, som först på senare år har blivit ett riktigt invandrarland, har vi mycket att lära av USA. Men kommer vi att lyckas undgå den rasbaserade politikens fällor?

DEN AMERIKANSKE sociologen Amitai Etzioni hör till förgrundsgestalterna inom kommunitaristisk politisk teori. Han hör därmed hemma i trakterna kring det civila samhället och jakten på borgerlighetens columbi ägg: hur man ska få självständiga individer att bilda samhällen med starka mellanmänskliga band.

Sjelva termen kommunitarism syftar på engelskas community, som närmast kan översättas till gemenskap. På engelska har dock ordet annorlunda konnotationer än på svenska: engelskans communities har mer en dragning åt samhällen än svenskans mer intima gemenskaper. I båda fallen är dock det väsentliga att man talar om grupper av människor som förenas av både personliga band och av gemensamma värderingar och en självupplevd identitet. Som en minimal definition av kommunitarismen kunde man kalla den en samhällsaskådning som ser stärkta gemenskaper som den bästa vägen för att hantera de konflikter som samhällen alltid bär med sig

I Etzionis tappning blir kommunitarismen närmast en slags social liberalism som betonar den samhälleliga moralen, där ett samhälle med individuell frihet inte bara ska vara tolerant, utan även moraliskt gott.

Den väg han skisserar har alltså – i avvisandet av den starka staten – likheter med diskussionen om det civila samhället. Men där förespråkare för det civila samhället tenderar att nöja sig med (från staten) självständiga associationer som lösningen på samhälleliga problem påpekar Etzioni att det faktiskt spelar en väsentlig roll hurdana värderingar associationerna står för. Ur ett samhälleligt perspektiv är det inte ointressant om medborgarna engagerar sig i föreningslivet inom en ankistklubb, Ku Klux Klan eller Amnesty international.

MORALDIALOG

Ett gott samhälle förutsätter en levande moraldialog där olika samhälleliga gemenskaper – familjer, föreningar, församlingar, kommuner och andra – öppet diskuterar det moraliskt riktiga i olika handlingssätt, och tar ställning i sådana frågor.

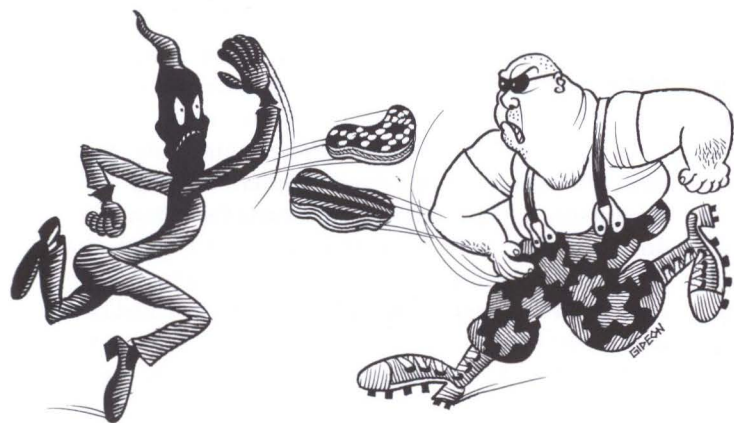
En sådan samhällelig dialog ger individen en större beredskap när man själv ställs inför valsituationer där man frestas vika av från den smala vägen. Ibland kommer impulserna att ta överhanden – ibland dygden. Insikten att människor som står en nära tar avstånd från det man är på väg att göra kan då bli det som till sist får en att välja att välja rätt. Därför är det moraliska budskapet från de levande gemenskaperna så viktigt. Det är svårare att blunda för att människor som man står i direkt relation till fördömer någonting, än när motståndet kan avfärdas som statliga påbud.

Så långt framstår Etzioni som en gammaldags moralpredikant, men det är inte riktigt så enkelt. Han är inte moralist i en traditionell mening, där den samhälleligt påbjudna moralen ska genomsyra människornas hela liv. Han är mycket noga med att det bara är i en avgränsad uppsättning grundläggande värderingar som samhället ska göra sådana moraliska bedömningar – i övrigt ska individerna kunna bestämma själva över sina liv. Dessa ”grundläggande värden” kan illustreras med en hörnsten i den amerikanska politiska kulturen: den officiella synen på religionen som någonting gott i sig, samtidigt som samhället inte ska lägga sig i vilken tro individerna ansluter sig till.

Det är viktigt att notera att Etzionis moralkritik kommer från ett liberalt håll, men med en väsentlig roll för det samhälle där individerna lever. Även han reagerar på den västerländska moralupplösning som de senaste decenniernas globala moralkonservativa

– om vi inte skapar dem

politiska våg ridit på, med amerikansk kristen höger, muslimska och judiska fundamentalister, och svenska kristdemokrater. Det handlar om en allmän västerländsk problematik som även spiller över på resten av världen, där det liberala arvet har en mycket större roll än vad som brukar framhållas. Där vänstern och moralkonservativa krafter från var sitt håll kallar på staten för att hantera (olika) moraliska problem har liberalismen egentligen ingenting alls att erbjuda, utöver tron på den osynliga handen och ett vädjande till människors bästa sidor.

RELATIVISM

Ett problem i det liberala teoribygget är ju att det konsekvent betonat individen som den enda väsentliga nivån i samhället, där alla sammanslutningar av individer som inte bygger på ett kontraktsmässigt och självständigt rationellt val ses som definitionsmässigt eller åtminstone potentiellt repressiva. Hur ska man utifrån en sådan samhällssyn kunna bemöta individer som bryter mot samhällets moral, men ändå inte bryter mot lagen?

Antingen faller man vid behov tillbaka till en konservativ ståndpunkt, och ropar på strängare lagar, fler poliser och hårdare straff – eller hyllar toleransen: vem är väl jag att säga åt dig att inte bedra din hustru? Och är väl inte alla moralsystem ändå lika mycket värda? Hur ska vi kunna säga åt somalier att inte stympta underlivet på sina flickebarn, om det nu ändå är tillåtet hos dem? Om kulturrelativismen har någon ideologisk hemvist så är den mer liberal än någonting annat.

Etzioni tror inte på en återgång till gamla goda tiders seder, med en Etik med stort E och en gång för alla givet innehåll. Han erkänner att mycket av den oro

som den konservativa kritiken bygger på är befogad, och delar dessutom påfallande många av dess värderingar, men han avvisar dess förslag till lösningar som både auktoritära och (ofta) beroende av en mer eller mindre repressiv statsmakt.

Det är mot en sådan bakgrund hans vinkling av kommunitarismen ska förstås. Han söker ett samhälle med en balans mellan samhällsordning och individens autonomi: ett fungerande samhälle kan inte bara byggas på den ena eller den andra polen. För att nå en sådan balans behövs tydliga moraliska röster. Men de rösterna

måste finnas i de gemenskaper där individerna lever för att bli hörda.

Etzioni inser att individer i en västerländsk mening är otänkbara utan det samhälle som de sedan födseln formats i. Svenska kritiker på högerkanten har tenderat att tolka ett sådant perspektiv som bevis för att han skulle vara någon slags socialdemokrat in spe: hans perspektiv öppnar ju för en kollektivism! På så vis har man kunnat kringgå att hans arbete egentligen handlar om en central konflikt inom efterkrigstidens borgerlighet, mellan den marknadsliberala fria individen och den konservativa moraliska medborgaren.

Frågan har naturligtvis alltid hört till den borgerliga problematiken, men har i Europa skärpts av den marknadsliberala vändningen sedan Thatcher. Det radikalt nya med den nya europeiska högern var ju att man programmatiskt tillämpade marknadsliberala perspektiv även på människorna som samhällsaktörer och medborgare. Därmed marginaliserades alla frågor om gemenskaper, moral och ansvar i det tongivande politiska samtalet. De enda som envist hållit fast vid dem är vänstern och kristdemokraterna, vilka på ömse håll kunnat profilera sig på dem nu när socialism och kristendom inte längre är gångbara på den politiska marknaden.

POSTRELATIVISM

Det är dock direkt absurt att bunta samman en så statskritisk teoretiker som Etzioni med en vänster där frågan är om det är statens uppgift att avgöra hur medborgarna ska leva sina liv, eller bara att avgöra hur andra medborgare ska leva sina liv. Hans betydelse ur ett vänsterperspektiv – åtminstone det han skrivit om utbildningens samhällsleliga betydelse lär

vara någonting av en katekes för Tony Blair – säger mer om hur djupt vänstern faktiskt influerats av liberal kritik än om hans egen politiska position.

Vad som ska höra till de grundläggande värderingarna i ett samhälle, och hur urvalet görs, är kanske det dunklaste hos Etzioni. Han konstaterar att olika samhällen kan ha olika värdesystem, utan att det i sig behöver göra dem bättre eller sämre. Samtidigt tror han att det faktiskt finns viktiga universella värden som människor kan erkänna över alla kulturgränser. De kan formuleras på olika sätt i olika samhällen, och kan hållas tillbaka i förtryckande miljöer, men är ändå giltiga överallt. Två grundläggande sådana är individens värdighet, och behovet av avgränsade mänskliga gemenskaper.

Vagheten hos Etzioni beror inte på bristande tankskärpa, utan på att frågan är empirisk, och inte teoretisk. Här står även han vid den punkt där vetenskaplig och politisk teori idag börjar samlas: postrelativismens problem.

Åttio- och nittiotalens stora vetenskapsteoretiska genombrott låg i en allmän upptäckt av att mycket av det förment objektiva i vetenskapliga perspektiv på människor, natur och samhälle stod på en häpnadsväckande lös grund av kulturbundna värderingar som fått styra frågeställningar, urval och tolkningar av de vetenskapliga undersökningarna. Reaktionen blev en fokusering in absurdum på kulturbundenheterna, där relativismen fick över-skugga den sakliga kritiken av ovetenskapliga premisser för vetenskaperna.

I princip innebar en sådan vetenskapsteoretisk relativism om att man tog omöjligheten att formulera exakta "vetenskapliga lagar" för mänskligt liv och kommunikation som anledning att förneka möjligheten att föra en rationell dialog över huvud taget.

INTE MED LOGIK

Det är mot en sådan bakgrund Etzionis vaga resonemang om vad grundläggande samhälleliga värden ska bestå av måste förstås. Han kan inte ignorera de senaste årtiondenas förståelse av den vetenskapliga objektivitetens begränsningar, lika litet som han kan bortse från att människor i ett samhälle faktiskt behöver komma överens om hur man ska bete sig mot varandra för att göra tillvaron så bra som omständigheterna nu tillåter. De moraldialoger Etzioni talar för är därför ingen enkel formel för goda samhällen, utan ett utkast till dagordning för ett samtal mellan kulturer som måste kunna leva tillsammans trots i grunden olika värderingar.

En sådan dialog måste respektera att de värderingar som ligger bakom de framförda argumenten aldrig kan reduceras till empiriska eller logiska frågor: en hindu kan inte formellt bevisa för en katolik att påven har fel. Inte heller kan man i en överkulturell dialog återfalla till någon enskild auktoritet: varken hänvisningar till påven eller Adam Smith räcker för att övertyga hindun om att hon har fel.

Till sist kan man bara komma någon vart genom en kombination av olika slags kriterier: inomkulturell konsensus, globala jämförelser, formella och procedurmässiga kriterier, och till och med den gamla filosofiska självvidensen: det finns saker som "känns rätt", även om man inte kan ge en rationell förklaring.

Målet för sådana dialoger är inte att genom någon slags "FN-modell" formulera globala moralkataloger över allt som alla kulturer anser nödvändigt. (Föreställ er en kombination av intoleransen hos kristna, muslimer, judar, kommunister, och alla andra världsåskådningar). Termen "core values", som jag här översatt till "grundläggande värderingar" är central för hela

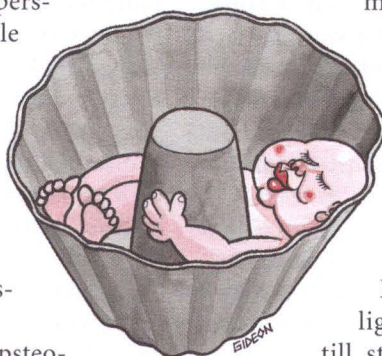
modellen. Målet för en överkulturell moraldialog är att etablera en minsta gemensam meningsfull nämnare som kan tjäna som värdegrund för en samexistens mellan självständiga individer inom olika kulturer.

RASPOLITIK

Den betydelse Etzioni ger den offentliga moraldiskussionen som alternativ till statliga påbud leder honom ofta till oväntade ställningstaganden i aktuella politiska frågor.

I sin senaste bok, *The Monochrome Society*, diskuterar han, som övertygad antirasist och anhängare av ett "färgblint samhälle", den demografiska utvecklingen mot vad som i USA beskrivits som minoriteternas majoritet.

Bakgrunden är skillnaderna i nativitet och immigration mellan amerikaner av olika härkomst. Eftersom framförallt den latinamerikanska, men även den asiatiska, andelen av USA:s befolkning ökar så mycket snabbare än den vita (och även den svarta) väntas den europeiskättade delen av befolkningen i mitten av detta sekel förlora sin majoritetsställning. Detta har fått många att förutse genomgripande förändringar i det amerikanska samhället. Bland visionerna finns ett USA splittrat mellan jämnstarka fientliga läger, ett slut för den amerikanska kultur som vi hittills känt, en vit rasistisk reaktion i form av alltmer slutna en-

klaver, eller rentav en möjlighet att åstadkomma ett rasmässigt jämställt samhälle.

Etzioni ser alla sådana profetior som i grunden rasistiska, vare sig de ser utvecklingen som ett hot eller ett löfte. Alla förutsätter ju att människors "ras" bestämmer deras värderingar och politiska ställningstaganden. Som den sociolog han är presenterar han istället den ena opinionsundersökningen efter den andra, och visar att skillnaderna mellan olika "raser" överlag är mindre än skillnaderna inom dem. Det gäller attityder till rättvisa mellan olika folkgrupper, villighet att rösta på politiker eller att gifta sig med en partner av en annan härkomst, om värdet av sammanhållande historiska och kulturella referensramar, och framförallt tron på den amerikanska livsstilen och dess framtid.

Visst finns det skillnader i bestämda frågor mellan olika grupper. Tydligast mellan svarta och vita: O. J. Simpson, tilltron till myndigheterna, eller frågan om affirmative action behöver knappt ens nämnas i sammanhanget. Det mest slående är dock samstämmigheten i grundläggande gemensamma värderingar, och den svala inställningen till rasbaserad identitetspolitik hos en stor majoritet av alla befolkningsgrupper.

Dessutom framstår de asiatiska och latinamerikanska "raserna" som mer eller mindre renodlade skrivbordskonstruktioner. Japaner, filippiner, pakistanter och andra asiater förenas egentligen enbart av ett ömsesidigt främlingskap. Latinamerikaner likaså, med stora skillnader mellan exempelvis haitier, mexikaner eller kubaner. Till råga på allt är ofta fördomar och avståndstagande starkare mellan olika minoritetsgrupper än mellan samma minoriteter och europeiskättade amerikaner.

Dessutom visar Etzioni att skillnader vad gäller värderingar inte främst kan härledas "rasmässigt", utan att andra faktorer betyder mer: det kan handla om inkomstgrupper, yrkesgrupper, kön, ålder, ursprungsland, eller samhällsklass. Raser är långt ifrån betydelselösa, men de avgör inte människors ställningstaganden, inte ens i det rasfixerade USA.

Hela den storslagna/skräckfyllda framtidsvisionen framstår efter Etzions genomlysning som ett hjärnsnöke som uppstått ur en statistisk överbetoning av en enstaka variabel – en statistik som i sig är en produkt av politiska påtryckningar för att påverka fördelningen av politiskt inflytande och resurser till bostäder, utbildning och sjukvård. Framförallt vita rasister och svarta politiker som byggt sina karriärer på raspolitik ser sina positioner hotade av en demografisk utveckling bort från ett USA kluvet mellan två raser.

SVENSK POLARISERING

Ur ett svenskt perspektiv hade man fortfarande för ett tjugotal år sedan kunnat avfärda hela problematiken som en intern amerikansk fråga, sprungen ur en patologisk fixering vid pigmentering. Men den förändring som skett i den svenska och europeiska immigrationen sedan sjuttioalet har radikalt ändrat spelplanen även här. Låt oss pröva vad Etzions amerikanska perspektiv skulle kunna säga om svensk politik av idag.

Arbetskraftsinvandringen under 50-, 60- och 70-talen blev aldrig lika konfliktladdad som den flyktinginvandring vi ser idag. Till stor del berodde det naturligtvis på situationen på arbetsmarknaden, men man kan inte bortse från att invandringen under de senaste decennierna kommit från helt nya delar av världen, och fört in nya etniska grupper med referensramar och normsystem som ofta ligger långt ifrån de "traditionellt svenska", eller ens de europeiska.

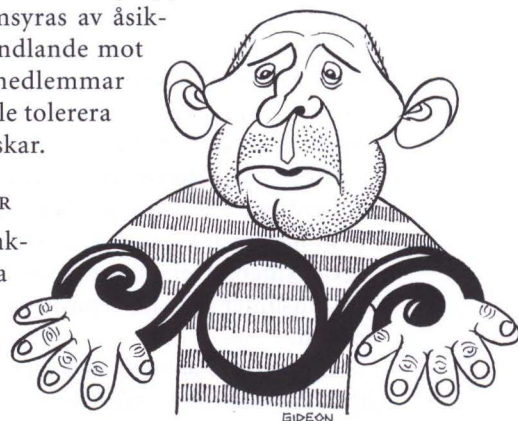
Idag kan man i de mest avlägsna svenska bondbyar möta riktiga muslimer och afrikaner – och råka in i handfasta konflikter där man inte längre kan räkna med den invanda ömsesidiga förståelse som den tidigare mer homogena kulturen trots allt gett. Detta har bildat en grogrund för en polarisering mellan två förhållningssätt i det svenska samhället.

Dels har den gett en ny resonansbotten för den gamla svenska rasismen, både som politisk aktivism inom extremhögern och som den oreflekterade vardagsrasismen hos "vanliga svenskar", en rasism som nog bäst kan förstås som xenofobi. Ingendera är trevlig för den som drabbas av den, men det är viktigt att skilja dem åt, eftersom de båda inte kan bekämpas med samma medel.

På andra sidan har man haft en vilja att släta över konflikter och problem; med en vägran att ge efter för rasistiska perspektiv ens så mycket att man kunnat erkänna att allt som det nya mångkulturella Sverige fört med sig inte är av godo. Detta trots att värderingarna hos stora invandrargrupper i olika frågor genomsyras av åsikter och praktiskt handlande mot framförallt familjemedlemmar som man aldrig skulle tolerera bland "riktiga" svenskar.

ÖMMA PUNKTER

Båda dessa ståndpunkter bland infödda förenas av ett gemensamt drag. Ingen av dem respekterar invandrarna

som mänskliga individer – båda förminska dem till medlemmar av ett kollektiv med så dunkla åsikter och mål att man inte kan föra en dialog med dem på samma sätt som man skulle kunna göra med svenskar.

En dialog förutsätter – för att återknyta till Etziomis syn på moraldialoger mellan kulturer – en ömsesidighet. En svensk dialog om det moraliska i olika invandrargruppers värderingar och leverne skulle kräva att även det ”svenska sättet” att leva måste tåla granskning från andra hållet. För att en sådan kritik ska ha någon kraft behöver den grundas i värderingar som faktiskt hyllas även av den kritiserade kulturen.

Det vore lika poänglöst för svenska muslimer att kritisera det faktum att svenskar äter fläsk eller ger sina kvinnor en alltför stor frihet som det är när svenskar kritiserar invandrare från olika delar av världen för att de försöker bo nära varandra mellan generationerna (vilket en del av den svenska segregationen beror på), eller klagar på zigenare för att de alltid står i tvättstugan (renlighet hör till det som värderas högst i romsk kultur).

När däremot svenska invandrare kritiserar svenskar för att inte ta hand om sina gamla anhöriga, eller när (när nu det skulle ske mer än på hörsågen) svenskar skulle grunda sin kritik av svenska muslimers kvinnoyn på de otaliga koranavsnitt som handlar om respekt för kvinnor kan man börja komma någon vart i en dialog: man har hittat en gemensam grund att diskutera ifrån. I båda fallen blir antagligen den första reaktionen att gå till motangrepp, vilket redan det är ett bevis för att kritiken träffat en öm punkt.

NEGATIV IDENTITET

Samtidigt med den rikssvenska polariseringen har man kunnat se en ny stark identitet växa fram i främst storstädernas förorter. Egentligen kan man inte tala om någon ”invandraridentitet”, det vore att göra samma fel som de amerikanska statistikerna gör med sina latinos och asiater. Ingen identifierar sig själv i första hand som invandrare. Man är syriener, finnar, eritreaner, irakier, eller var man nu kommer ifrån, och har med sig alla sina hemländers fördomar mot och konflikter med andra nationaliteter.

Ofta – naturligtvis inte alltid – kan man här möta en fientlighet som mycket få svenska xenofober kommer i närheten av: tänk bara på stämningarna mellan olika exjugoslaver, eller det judehat även bland svenska muslimer som nu senast stuckit upp i Bin Ladins fotspår.

Däremot är det helt adekvat att tala om en negativt bestämd identitet: man är inte ”svenne”. I många

fall kan man till och med tala om en rasism riktad mot svenskar. (Tydligast blir det när man kombinerar två föraktliga kategorier: synen på svenska kvinnor). Uppkomsten av en sådan negativ identitet kan i allt väsentligt förklaras som en reaktion på den svenska oviljan att faktiskt möta de nyinflyttade människorna på värdiga villkor. Vad har invandrade förortsbor och deras infödda barn för anledning att respektera ett värdfolk som bemöter dem med en kombination av öppen fientlighet och överseende ointresse?

Under senare år har vi kunnat se ännu en ny svensk parallell till den amerikanska rasproblematiken: invandrapolitiker som försöker bygga sig en politisk plattform utifrån sin icke infödda bakgrund. Eftersom regelrätta ”rasgränser” inte är så betydelsefulla på den svenska sociala kartan hamnar gränsen istället på invandrarskapet.

Även reaktionerna på en sådan invandrapolitik följer mönstren från USA. Här finns förnekandet av problemen genom att reducera dem till personfrågor (”nej, jag blev inte vald till den moderata partistyrelsen för att jag är invandrare, partiet ser bara till personliga kvalifikationer”, vilket implicit är att säga att partiet aldrig tidigare haft några kompetenta invandrade politiker). Här finns marginaliserandet genom att man diskret

petar ned kritiska partimedlemmar från valbar plats på listan och sedan kastar ut dem som bråkmakare när de protesterar, och regelrätta mordhot och andra trakasserier mot både politikerna själva och deras anhöriga.

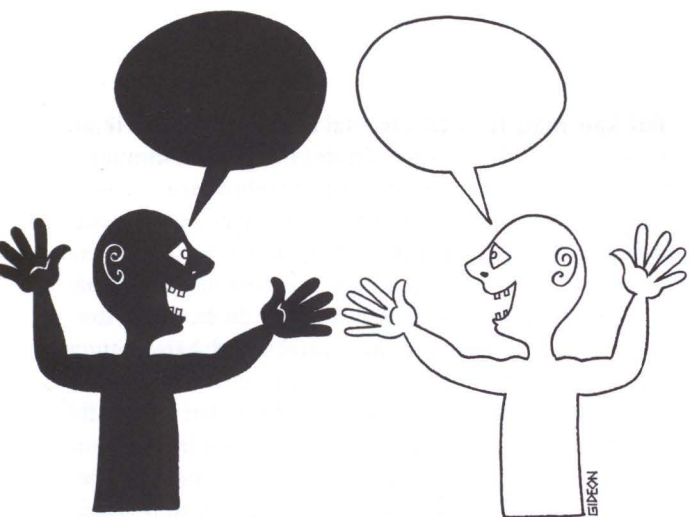
INBYGGDA SVÅRIGHETER

Det är lätt att se det positiva som politiker med invandrarbakgrund kan bidra med till den svenska politiska debatten. Där finns politisk representation från fler miljöer och därmed öppnandet för tidigare osynliggjorda perspektiv på det svenska samhället, och en ökad legitimitet för det politiska systemet. Dessutom en vidgad kompetens i beslutande församlingar med erfarenheter av hur man på gott och ont hanterat olika problem i andra delar av världen. Men man kan inte blunda för de svårigheter som är inbyggda i en renodlad invandrapolitik – svårigheter som kan vara värre för anhängare av ett färgblint samhälle än för rasister. Vi kan återknyta till två viktiga punkter i Etziomis analys av motsvarande politik i USA.

Det centrala problemet är naturligtvis att en politik som definieras utifrån etnisk härkomst definitionsmässigt spelar på segregationens villkor. Man kan inte undgå en felaktig kategorisering av individerna bara genom att vända på värderingen av kategorierna.

”Det finns inga
invandrare.”

I så motto måste man erkänna att modern svensk borgerlig invandrapolitik har en väsentlig poäng i sin kritik.

Att sedan den borgerliga politiken faller i samma fälla som de anhängare av det civila samhället som vi började med är en annan sak. Hur gärna man än önskar det är ju inte den svenska segregationen en statlig socialdemokratisk skapelse.

Ingen kan på allvar påstå att det existerande svenska civila samhället, med föreningar och politiska organisationer, eller näringslivet, eller enskilda människor i allmänhet, skulle stå för ett osegreerat alternativ till någonting som skapats av staten och politikerna. Eller att den falska kategorisering av människorna i svenskar och invandrare som moderata invandrapolitiker upptäckte för några år sedan inte funnits redan långt innan (vänster-) politiker kom sig för att använda kategorierna för att kritisera behandlingen av de redan kategoriserade? Som Etzioni understryker: det räcker inte med ett civilt samhälle – de gemenskaper som det civila samhället består av måste själva stå för en god moral.

Frågan är om inte de problem som den svenska politiken gentemot invandrare har inneburit – med bland annat passivisering i läger utan arbetsmöjligheter för flyktingars del och undermålig och likriktad språkundervisning för alla – helt enkelt ingår i en mer allmän svensk kulturell inställning till utlänningar. Det är trots allt inte bara statliga företag som konsekvent vägrar anställa infödda svenskar med utländska efternamn, eller enbart vänsterpartierna som av hävd saknat mer långväga invandrare i partiledningar. Inte heller har borgerliga regeringar gjort sig kända genom åren för sina praktiska ansträngningar att reformera någonting av dessa mekanismer.

NATIONELLA VÄRDEN

De senaste årens ansatser till en invandrapolitik av invandrare är historiskt sett en reaktion på bemötan-

det från det infödda svenska samhället, där många invandrare som misslyckats med att få gehör för sina perspektiv gett upp hoppet om att kunna påverka de etablerade partierna inifrån.

Det riskerar att bli ett kvitto på nationellt svenskt misslyckande med det som Etzioni funnit som det hoppingsivande inför den amerikanska demografiska utvecklingen: gemensamt delade nationella värden över rasgränserna. En svensk ”invandrardebatt” som utelämnar de invandrade svenskarna och deras barn ur debatten kommer obönhörligen att befästa den ömsesidiga segregationen.

De starka raspolitiska rörelserna har trots allt varit en styrka för det amerikanska samhället. Dels genom att de under de senaste femtio åren faktiskt tvingat fram frågor om rasismen på dagordningen, dels genom att olika minoritetsgrupper själva kunnat vara med och bestämma dagordningen för vad som ska anses höra till de viktiga frågorna att diskutera.

Naturligtvis betyder inte detta att problemen därmed skulle vara lösta, men själva ”rasfrågan” är i sig ett skolexempel på just sådana övergripande moraldialoger som Etzioni talar för. En offentlig dialog på många olika samhälleliga nivåer, som handlar om grundläggande förhållningssätt människor emellan, där man över decennierna åstadkommit avgörande förändringar av såväl värderingar som praktik. Var finns utrymmet för en motsvarande diskussion i Sverige? Pajkastningen mellan infödda ”antirasister” och ”rasister” räcker inte långt i sammanhanget.

Troligen kommer dock alla försök att bilda ett regelrätt invandrarparti att falla på den andra viktiga punkten i Etzionis analys: Det finns inga invandrare. Eftersom den enda gemensamma faktorn mellan olika invandrargrupper är ”ickesvenskheten” får man realistiskt sett räkna med att den enda typ av invandrarparti som har några förutsättningar att lyckas är en som skulle bygga på en enda eller ett fåtal nationaliteter, antingen programmatiskt eller bara i praktiken. Och då är vi definitivt inne på en politik som spelar med segregationens egna regler, oavsett alla goda föresatser.

Tom Silvennoinen (tom.silvennoinen@historia.su.se) är doktorand i historia vid Stockholms universitet.

BOKFAKTA

Författare: Amitai Etzioni

Titel: The Monochrome Society

Förlag: Princeton University Press, 2001